

“O mână de revoluționari merg din casă în casă și bat la fiecare ușă: “toată lumea în stradă/este rușinos să stați în casă!”. Și fiecare conștiință, șchiopul, orbul, ciungul au dat năvală în piață, niciunul nu a rămas înăuntru. Timp de jumătate de secol au făcut ravagii, văicărindu-se și certându-se. Acasă este mizerie, sărăcie și dezordine, dar pe stăpân nu-l interesează. El a ieșit în piață să salveze oamenii – și asta este mult mai ușor și mult mai incitant decât munca neplăcută de acasă”.

Fragmentul de mai sus îi aparține lui Mihail Gershenzon, un critic al intelighenției ruse de la începutul secolului trecut, care a sfârșit de partea bolșevicilor. Lăsând la o parte tribulațiile biografice, textul său descrie perfect și manifestările populare din România ultimilor ani. Așa că are o relevanță aparte, care derivă în special din caracterul cvasiidentificabil al intelighenției moderne din Rusia, România sau de aiurea. Cu alte cuvinte, avem și noi aici un grup în creștere de revoluționari pur-sânge, dedicați unor cauze utopice.

Într-un eseu despre tradiția radicalismului politic și literatura rusă, criticul literar Gary Saul Merson distinge trei atribute fundamentale ale acestei clase.

În primul rând, un membru al intelighenției are o conștiință de sine raportată foarte precis la clasa din care face parte. Orice alte rădăcini identitare care ar putea să intre în conflict cu ideologia sa revoluționară trebuie suprimate. Apartenența sa la o familie mai extinsă, la o comunitate, la o biserică, etc. se evaporă în fața singurei constante din viața unui intelighent: schimbarea socială cu forța. Așadar, un membru al acestei clase cu granițe fluide se definește negativ prin ceea ce se opune idealurilor sale, prin “gândirea critică” și “pasiunea morală” care îl consumă. Inutil, probabil, de precizat că un intelighent nu este în mod necesar un om educat, dar este aproape obligatoriu să creadă că este un om educat, pe ai cărui umeri stă întreaga salvare socială.

În al doilea rând, un inteligent aderă în mod religios la un set de presupozii ideologice și metafizice, care, de regulă, se învârt în jurul materialismului, ateismului, socialismului și revoluției. Toate aceste credințe (nu sunt singurele, de altfel) sunt legate între ele și, de multe ori, nu este nevoie decât de un angajament constant pe una din direcțiile mai tari pentru a bascula rapid în toate celelalte. Toți comuniștii serioși erau materialști, deci, ateii, prin definiție socialiști și, suficient de mulți, revolutionari permanenți. Apoi, după cum remarcă Merson, este important nu doar să susții anumite lucruri, dar să refuzi a crede că, în afara idioților și ticăloșilor, orice om de bună credință ar putea susține altceva. “Nimeni nu va pleca urechea la un filosof suspect a fi “reacționar”(și ce nu numim noi reacționar astăzi!), pentru că nimeni nu este cu adevărat interesat de filosofie sau de adevăr per se”, scria Berdiaev. Tot ceea ce îl interesează pe un membru al intelighenției este să audă aceleași lozinci la care el aderă. Din această cauză, toate celelalte versiuni ale realității trebuie eliminate. De aici decurge și un rasism de clasă, care îi condamnă irevocabil pe cei care ar îndrăzni să clameze vreo erezie sau un alt punct de vedere.

Un al treilea atribut definitoriu pentru intelighenția constă în politizarea completă a vieții. Practic, nu mai există nicio felie de viață nereglementată de vreun canon politic. Dostoievski, de exemplu, a realizat că femeia care avea să-i devină soție nu este revoluționară, în momentul în care ea a refuzat o țigară. Ba, mai mult, s-a gândit scriitorul, e posibil chiar să creadă în Dumnezeu și nu s-a înșelat. În timpurile acelea era, în bună măsură, de la sine înțeles că orice revoluționar(ă) trebuie să fumeze. Astăzi, odată cu demoralizarea completă a societății, devine un pic mai dificil a decela formele de anarhie personală, pentru că anormalul a devenit normă, viciul s-a transformat în virtute, iar virtutea a devenit patologie. Totuși, o anumită vestimentație, un limbaj corporal sui-generis și un discurs încărcat cu idei, dar, mai ales, cuvinte primite de-a gata, oferă indicii convingătoare pentru cel care se află în căutare de revoluționari în devenire.

În opinia unor istorici, nicio clasă socială nu a avut vreun impact mai puternic asupra lumii decât intelighenția rusă. Iar figuri ca Lenin, Stalin, Troțki reprezintă argumente convingătoare în sprijinul acestei teze. Dacă adăugăm la această nesfântă treime personaje ca Mao sau Pol Pot, provenite din același univers al intelighenției, consecințele ideilor vehiculate de această clasă devin transparente.

Ce s-a întâmplat în Rusia atunci când revoluționarii au ajuns să domine sistemul de educație și, implicit, întreaga dezbatere publică știm prea bine. Ultimul imperiu creștin s-a prăbușit în ruine, iar pe rămășițele sale s-a urcat cea mai sângeroasă bandă de politicieni văzută până acum. Nu a contat deloc că foarte mulți membri ai intelighenției erau animați de idealuri înalte, își doreau o viață mai bună, nu doar pentru ei, și mergeau chiar până la sacrificii personale pentru acest lucru. De la Belinski, la Lenin și Stalin, a existat mai mult decât un singur punct de legătură. Așa că, dacă cineva se așteaptă ca pe plan local să iasă ceva bun din “trezirea conștiinței civice” și din manifestațiile de stradă ale unor intelighenți, va avea parte de ceva mai dureros decât o

În preajma revoluției

Scris de Ninel Ganea

Miercuri, 25 Ianuarie 2017 09:28

dezamăgire imensă. Mai ales când sistemul de educație încurajează revoluția în manuale și cursuri.

-